

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการ

จากอดีตสู่ปัจจุบันบ้านเมืองมีการพัฒนาในด้านต่างๆมาเป็นลำดับ ทางด้านสถาปัตยกรรมก็มีการเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน อันเกิดจากปัจจัยต่างๆที่เปลี่ยนไปไม่ว่าทางด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ฯลฯ ล้วนมีอิทธิพลและส่งผลกระทบมายังรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากการเกิดอาคารประเภทต่างๆที่ไม่เคยมีมาแต่ในอดีตมากมาย สถาปัตยกรรมในอดีตตอบสนองกับการใช้สอยในยุคนั้นๆซึ่งยังไม่มี ความซับซ้อนมากนัก ต่อมาเกิดการใช้สอยพื้นที่ในลักษณะต่างๆ มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น สถาปัตยกรรม จึงเกิดพัฒนาการตามปัจจัยและสภาพแวดล้อมดังกล่าว

ทางด้านสถาปัตยกรรมไทยประเพณีก็เช่นกัน ในประเภทของวัด จากอดีตซึ่งมีพื้นที่ใช้สอยในส่วนของโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิ หอระฆัง หอกลอง หอไตร เป็นต้น ซึ่งโดยมากจะเป็นลักษณะของอาคารเดี่ยวแยกเป็นหลังๆ โดยมีการจัดวางผังเพื่อการเชื่อมต่อพื้นที่ใช้สอยในส่วนต่างๆเข้าหากัน มีรูปแบบการขยายตัวในส่วนของการใช้อาคาร ต่างๆเพิ่มขึ้นมาตามลำดับ เช่นจากอดีตที่พระสงฆ์มีจำนวนไม่มาก จึงมีการใช้พื้นที่ภายในกุฏิหรือส่วนต่างๆภายในวัดในการศึกษาธรรมะ เวลาต่อมาเมื่อจำนวนพระภิกษุมากขึ้น จึงเริ่มมีการใช้พื้นที่ในบริเวณระเบียงหรือวิหารคด หรือบางแห่งเริ่มใช้อาคารที่มีขนาดใหญ่ขึ้น เช่นศาลาการเปรียญ ในการศึกษาเล่าเรียน จนต่อมาในช่วงมีการปฏิรูปการศึกษาทำให้มีจำนวนพระภิกษุ และสามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมมากขึ้น พื้นที่ในอาคารต่างๆภายในวัดเริ่มไม่เพียงพอกับความ ต้องการ จึงเริ่มเกิดเป็นอาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นในบริเวณวัดเพื่อสนองความต้องการของพื้นที่ใช้สอยที่เพิ่มขึ้น อย่างมากในช่วงเวลานั้น จึงเป็นปัจจัยซึ่งก่อให้เกิดสถาปัตยกรรมซึ่งมีพื้นที่ใช้สอยมากขึ้น และเนื่องด้วยโรงเรียนพระ ปริยัติธรรมนี้เป็นความต้องการที่เพิ่มขึ้นในยุคนี้ และตั้งอยู่เป็นส่วนหนึ่งภายในวัดต่างๆซึ่งล้วนสร้างขึ้นเป็นรูปแบบทาง สถาปัตยกรรมไทย แต่ด้วยประโยชน์ใช้สอยของโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้นย่อมไม่เหมือนกับ โบสถ์ วิหาร หรืออาคารอื่นๆ ดังนั้นจึงควรจะต้องมีการศึกษาทางสถาปัตยกรรมไทย เพื่อสนองประโยชน์กับการใช้สอยที่เปลี่ยนไป แต่ให้เกิดความ กลมกลืนกับงานสถาปัตยกรรมไทยของวัดนั้นๆ

เนื่องจากวัดพระปฐมเจดีย์มีการจัดการเรียนการสอนเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐม โดยมีการใช้พื้นที่ในส่วนพระระเบียงกลมรอบองค์พระปฐมเจดีย์มาเป็นเวลาช้านาน แต่ในปัจจุบันองค์พระปฐมเจดีย์และพระ วิหารทิศเหนือซึ่งประดิษฐานพระร่วงโรจนฤทธิ์ กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ มีประชาชน นักท่องเที่ยวมา นมัสการอย่างมากจนเกิดการรบกวนต่อการศึกษาของพระเป็นอย่างมาก จึงเห็นเหมาะสมในการนำเสนอโครงการ ศึกษาเพื่อการออกแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐม ณ วัดพระปฐมเจดีย์ แห่งใหม่ขึ้นในการตอบสนอง ต่อความต้องการการใช้สอยอาคาร กิจกรรมต่างๆในการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร อันเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการ กระจายการศึกษาในส่วนภูมิภาคเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาสืบไป และเพื่อการแก้ปัญหาอันเกิดขึ้นประจำรัชอยู่ใน ปัจจุบัน พร้อมทั้งเป็นการเสนอแนวทางในการพัฒนารูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่ตอบสนองกับประโยชน์ใช้สอยที่มากขึ้น เพื่อความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑. เพื่อศึกษา ระบบการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร จากอดีตจนถึงปัจจุบัน
๒. เพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับโรงเรียนพระปริยัติธรรม (ประจำจังหวัด)
๓. เพื่อศึกษา ลักษณะการใช้สอยอาคารและ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมและ ตัวอย่างอาคารทางการศึกษา
๔. เพื่อศึกษา การใช้องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและการสื่อความหมายที่ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ในงานสถาปัตยกรรมไทย
๕. เพื่อศึกษา รูปแบบสถาปัตยกรรมของวัดพระปฐมเจดีย์
๖. เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์เพื่อการออกแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐม ณ. วัดพระปฐมเจดีย์

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑. ศึกษาแบบสถาปัตยกรรมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมของวัดต่างๆในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๐ วัดโดย เลือกรูปแบบจากสถิติจำนวนพระนักเรียนในแต่ละปีที่มีขนาดใกล้เคียงกันกับโครงการ
๒. ศึกษาแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารทางการศึกษาอื่นๆ ที่มีการใช้รูปแบบถูกต้องตามฉันทลักษณ์ สถาปัตยกรรมไทย
๓. ศึกษาแบบสถาปัตยกรรม ในวัดพระปฐมเจดีย์

๑.๔ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

๑. โรงเรียนพระปริยัติธรรม คืออาคารสำหรับพระสงฆ์ที่ใช้ในการศึกษาภาคทฤษฎี คือ เรียนนักธรรม และบาลี เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจหลักคำสอนในพระไตรปิฎก
๒. โรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำจังหวัด เป็นไปตามระเบียบในการจัดตั้งโรงเรียนฯ ของมหาเถรสมาคม และ ระเบียบองค์การศึกษา กรมการศาสนา

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เพื่อเข้าใจถึงหลักสูตรและระบบการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร
๒. เพื่อเข้าใจหลักและแนวความคิดในการออกแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำจังหวัด
๓. เพื่อทราบถึงพัฒนาการรูปแบบทางสถาปัตยกรรมไทยที่เหมาะสมกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำจังหวัด และอาคารในประเภทเดียวกัน
๔. เพื่อเข้าใจ หลักการใช้องค์ประกอบและการสื่อความหมายที่ถูกต้องตามฉันทลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย
๕. เพื่อทราบถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย วัดพระปฐมเจดีย์
๖. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาสถาปัตยกรรมไทยให้เหมาะสมกับการใช้สอยในยุคปัจจุบัน

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยกำหนดเป็นขั้นตอนต่างๆได้ดังนี้

๑. การเก็บข้อมูล และการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งข้อมูลต่างๆดังนี้

- ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิ หรืองานวิจัยที่มีผู้ทำไว้แล้ว เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการค้นคว้าสำหรับงานวิจัยต่อไป
- เก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเฉพาะในทางลึกที่นอกเหนือจากข้อมูลทางเอกสารต่างๆ
- เก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลจากสถานที่จริงอันเป็นประโยชน์อย่างมากในการศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมไทย โดยได้จากการถ่ายภาพ รั้ววัด ตลอดจนการเขียนแบบอาคารและผังอาคารเป็นต้น

๒. จัดลำดับข้อมูล แยกเป็นหมวดหมู่ เพื่อเตรียมในการนำมาทำการวิเคราะห์ ในเชิงสถาปัตยกรรม

๓. วิเคราะห์ข้อมูล จากข้อมูลต่างๆที่ได้รวบรวมมาทำการวิเคราะห์ในประเด็นที่ตั้งไว้เพื่อหาคำตอบ หรือทางออกของพัฒนาการทางสถาปัตยกรรมไทยประเพณี ที่จะใช้กับการออกแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้อย่างเหมาะสม

๔. สรุปผล ที่ได้จากการวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆถึงหลัก และแนวความคิด เพื่อมาใช้ในการออกแบบ โรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำจังหวัด ที่มีรูปแบบถูกต้องตามฉันทลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมไทยได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย